

Intervju s prof. dr. Marijo Us-Krašovec,

strokovnjakinjo, znanstvenico in pedagoginjo, idejno materjo časopisa Onkologija

Tanja Čufer

Prav gotovo večina slovenskih zdravnikov zelo dobro pozna bogato strokovno, raziskovalno in pedagoško delo staroste slovenske in tudi svetovne citopatologije prof. dr. Marije Us-Krašovec. Profesorica je več desetletij požrtvovalno in uspešno delovala na Onkološkem inštitutu v Ljubljani in tako je pred desetimi leti na njeno pobudo in pod okriljem Onkološkega inštituta, pričel izhajati strokovni časopis Onkologija. Ob desetletnici časopisa želimo v pogovoru s profesorico obuditi spomin na zgodovino izobraževalnega dela v onkologiji, seveda pa smo profesorico zaprosili tudi za nekaj koristnih nasvetov za v prihodnje. V stroki in znanosti ni večjega bogastva, kot sta znanje in izkušnje, tega pa ima moja sogovornica prof. dr. Marija Us-Krašovec v izobilju.

Slika 1. Prof. dr. Marija-Us Krašovec

Onkološki inštitut v Ljubljani je imel v zadnjih desetletjih prav gotovo pomembno vlogo pri izobraževanju slovenskih zdravnikov. Kako vi vidite njegovo vlogo pri tem?

Izobraževanju je Onkološki inštitut od nekdaj posvečal veliko pozornost, tako razvoju specialističnih strok, ki so potrebne pri zdravljenju onkoloških bolnikov, kot širjenju in poglobljanju znanja o etiopatogenezi, simptomih, diagnostiki in zdravljenju malignih bolezni. Gonilna sila pri načrtovanju in izvajanju izobraževanja je bila prof. Božena Ravnihar, dolgoletna direktorica inštituta. Vedenje o pomembnosti tega področja je skušala prenesti na vse zaposlene v Inštitutu in nas vključiti v to dejavnost. Samo na kratko bi spomnila, kako smo delali in kaj smo naredili. Na pobudo prof. Ravniharjeve je bila pri Medicinski fakulteti leta 1947 ustanovljena katedra za onkologijo in radioterapijo, na kateri je že naslednje leto stekel organiziran pedagoški proces. V začetku leta 1950 je bila priznana specializacija iz onkologije in radioterapije, od leta 1976 pa je bilo v program specializacije večine kliničnih strok vključeno 1- do 3-mesečno kroženje na Onkološkem inštitutu. Sodelovali smo tudi na dodiplomskem študiju na drugih fakultetah, visokih in

srednjih šolah, pa tudi na podiplomskem, magistrskem in doktorskem študiju na MF.

Onkološki inštitut je skrbel, da so se z novimi spoznanji o raku seznanili vsi aktivni splošni zdravniki in specialisti drugih področij. Ta vedenja smo posredovali na različne načine. Obiskovali smo zdravstvene domove, bolnišnice in druge ustanove v Sloveniji, kjer smo predavali ali z zbranimi razpravljali o njihovih problemih in odgovarjali na njihova vprašanja. Leta 1957 smo ustanovili kancerološko sekcijo, ki je skrbel za redno izobraževanje zdravnikov. Objavljali smo brošure in drugo pisno gradivo. Leta

1972 smo s finančno pomočjo domače farmacevtske družbe Krka izdali knjižico z naslovom »Kaj mora zdravstveni delavec vedeti o raku«, ki je bila barvno ilustrirana in bi bila posodobljena verjetno uporabna še danes.

Kako je potekalo izobraževanje v citopatologiji, ožjem polju vašega delovanja?

Ob podpori Onkološkega inštituta in sekcije za patologijo je sekciji za citologijo in citodiagnostiko, ki je imela sedež na Onkološkem inštitutu, uspelo, da je bila leta 1973 priznana specializacija za citopatologe v okviru specializacije iz patologije (Ur. list 22/73). Od leta 1978 na inštitutu prirejamo redne mesečne »slide« seminarje za patologe in citopatologe. Ideja, da tako kolegom iz drugih laboratorijev posredujemo čim več znanja in jim omogočimo čim več izkušenj s področja tumorske patologije, se je porodila trem patologom, dr. Rastku Golouhu, dr. Janezu Lamovcu in meni, ob razpravi o diagnostičnih problemih na našem področju med pitjem čaja. Z napredkom znanja o biologiji tumorjev in laboratorijske tehnologije so se spremenili načini zdravljenja maligne bolezni. Zavedali smo se, da brez dobrega znanja o biologiji tumorjev in dobre diagnostike na tem področju napredek v zdravljenju pri nas ne bo mogoč. Sodobno zdravljenje, pogosto individualno načrtovano, zahteva natančno opredelitev tumorja in njegovih lastnosti. Na inštitutu smo imeli boljšo možnost priti do potrebnega znanja, saj smo imeli bogato knjižnico, mednarodne

povezave in večjo koncentracijo tumorske patologije. Na seminarjih so se poleg strokovnega izpopolnjevanja mladi specialisti in specializanti učili nastopati, predstaviti diagnostični primer in o njem razpravljati tudi v angleškem jeziku, saj so se seminarja udeleževali tudi kolegi iz sosednjih držav.

Prav gotovo ste dokajšnjo mero pozornosti namenili tudi izobraževanju drugih medicinskih delavcev ter sodelavcem in laične javnosti.

Seveda pri izobraževanju nismo pozabili na druge kadre, ker je naše delo timsko in brez dobrega strokovnega dela in sodelovanja srednjega in višjega kadra ne moremo učinkovito delati. Za naše, pa tudi delavce iz drugih zdravstvenih ustanov, smo prirejali predavanja, seminarje in tečaje.

S sporočili prek vseh sredstev javnega obveščanja, poljudnih knjig, brošur, zloženk smo skušali detabuizirati bolezen rak (zmanjšati strah pred rakom) in poučiti ljudi, kaj lahko posameznik stori za svoje zdravje. S tem namenom smo leta 1970 ustanovili tudi Društvo za boj proti raku Slovenije in sodelovali pri ustanovitvi Društva onkoloških bolnikov.

Vsekakor je zgodovina izobraževalnega dela na Onkološkem inštitutu zelo plodna in poučna, vsi bi se lahko iz nje veliko naučili. Ali hranimo dokumente in izročila o tem?

Pisani dokumenti o tej aktivnosti Onkološkega inštituta so zgolj fragmentarni. Prav bi bilo, da bi sedanje vodstvo inštituta poskrbelo, da se za ta segment zgodovine najde in zbere čim več podatkov v obsežnem arhivu pokojne prof. Ravnihar. Leta tečejo, marsikaj se zavrže in kmalu lahko ugotovimo, da smo izgubili pomembno dediščino.

Slika 2. Sodelavci citopatološkega laboratorija v 60. letih (od leve proti desni sedijo: J. Škrk, M. Us-Krašovec, S. Nečak).

Kako je v devdesetih letih dozorela vaša ideja o slovenskem strokovnem časopisu Onkologija?

S prof. Ravniharjevo sva se še za časa njenega direktorovanja pogovarjali o novih pristopih v izobraževanju, npr. o možnosti, da bi inštitut v Zdravniškem vestniku imel svojo stalno rubriko iz onkologije, kjer bi objavljali nova spoznanja, članke ali primere bolnikov t. i. »case reporte«.

Prof. Ravniharjeva je menila, da to ne bi bilo sprejemljivo, ker bi tudi druge specialistične stroke zahtevale enako rubriko.

V začetku devetdesetih let je bilo čutiti potrebo po novem zagonu, ker so inštitutske aktivnosti na tem področju malo zastale. Po drugi strani pa je pospešen razvoj znanja v onkologiji z obilico skoraj vsakodnevnih informacij v številnih oblikah zahteval drugačno, bolj strukturirano in stalno komunikacijo z zdravniško srenjo. Vprašala sem se, kakšne možnosti imamo danes, kaj narediti? O tem je bil potreben tehten premislek, zato sem na »čajanko« k sebi domov povabila takratnega direktorja inštituta prof. Zvonimirja Rudolfa, strokovno direktorico prof. Tanjo Čufer, vodjo radioterapevtske službe doc. Hotimirja Lešničarja in vodjo patomorfološke enote prof. Rastka Golouha, da bi poskušali skupaj najti ustrezno rešitev. Po razpravah na več »čajankah« smo se odločili, da poskusimo v okviru Onkološkega inštituta izdajati strokovni časopis, ki je dobil ime Onkologije.

Kdo vam je pomagal pri izvedbi te ideje?

Pri nastanku in oblikovanju prve številke so pomagali vsi člani prvega uredniškega odbora, ki so požrtvovalno in brez kakršnega koli plačila prevzeli nase ne le breme urednikovanja, ampak tudi priprave večine prispevkov za prve številke časopisa. Za glavnega in odgovornega urednika sem predlagala prof. Rastka Golouha in doc. Mateja Bračka, ker sem oba dobro poznala in ker sem vedela, kako strokovno podkovana, natančna in uigrana sta. Pomembno pa je bilo tudi, da imata izostren občutek za slovenski jezik ter da znata biti zelo vztrajna in zoprna, če je potrebno, kar je pri izdaji časopisa, ki zahteva na mizi urednikov urejene in pripravljene prispevke ob natančno določenem času, izredno pomembno. Urednika sta opravila največ dela in prav njima gre vsa zahvala, da se je časopis uveljavil. Vodstvo inštituta, konkretno vi, pa je uspelo pridobiti potrebna sponzorska sredstva in je poskrbelo za druge organizacijske zahteve.

Slika 3. Nekatera od številnih strokovnih del, ki so nastala na pobudo in s sodelovanjem prof. dr. Marije-Us Krašovec.

Zakaj ste menili, da je ob vsej poplavi strokovne literature, predvsem v angleškem jeziku, strokovni časopis v slovenščini pomemben?

Odgovor na to vprašanje najdete v uvodniku prve številke Onkologije – da omogočimo vsem kolegom čim preprostejši dostop do izbranih, najpomembnejših novosti z našega področja, in to v prijaznem, domačem jeziku. Časopis ima tudi rubriko vprašanja in odgovori, tako da lahko bralci postavijo vprašanja, na katera naletijo pri svojem vsakodnevnem delu z bolniki z rakom, kar je zelo pomembno. Ustrezno vprašanje in odgovor nanj lahko koristi številnim bolnikom. Škoda, da rubrika še ni dovolj izkoriščena.

Kako bi lahko po vašem časopis še izboljšali in povečali njegovo branost? Kaj predlagate urednikom za v prihodnje?

Po mnenju, ki smo ga posamezni člani uredniškega odbora dobili v razgovoru s kolegi drugih medicinskih strok, je časopis dobro sprejet. Verjetno pa bi bilo dobro, če bi po desetih letih izhajanja časopisa o tem z anketo pridobili mnenje širšega kroga zdravstvenih delavcev. Za odgovor, kakšna je branost časopisa in kako ga izboljšati, bi prav tako zaprosila njegove bralce.

Kaj delate sedaj, ko ste v pokoju? Kot vas poznam, vam prav gotovo ni dolgčas.

Imate prav, da za dolgčas še nisem imela časa. Do upokojitve na koncu 1997. leta nisem uspela končati vsega

mentorskega, raziskovalnega, pedagoškega in drugega strokovnega dela. Tako sem v naslednjih letih končala mentorsko delo pri štirih magistrskih in petih doktorskih nalogah, eni študentski Prešernovi nalogi, napisala ali v soavtorstvu pripravila več člankov, kongresnih referatov in drugih strokovnih prispevkov. Žal se v novih prostorih oddelka za citopatologijo in patologijo, kamor so se preselili lani, ni več našel prostor, kjer bi lahko delala, in sem morala svoje aktivnosti nekoliko zmanjšati, odpovedati sem morala dve mentorstvi in izstopiti iz uredniškega odbora Onkologije. Doma sem, z občasnim obiskom laboratorija in s pomočjo prejšnjih sodelavcev, dokončala članek o rezultatih svoje zadnje raziskovalne naloge. Odzivi na ta članek so bili dobri, saj so nas iz uredništva dveh priznanih mednarodnih revij povabili, naj dodatne izsledke objavimo pri njih. Imam še dve končani analizi iz citopatologije, ki ju moramo objaviti, pripraviti pa moram tudi predavanje na strokovnem srečanju kitajskih citologov, kamor so me letos povabili. Tako mi trenutno ostaja malo časa za uživanje narave in različnih kulturnih dobrin.